

Heemkundekring "Sint Achten op Boeckel"

Boeckel bevrijd, zondag 24 september 1944.

Publicatie "De Wanmeule" november 1994

Op de Engelse tank bij de bevrijding van Boeckel 1945.
 Op de foto: 1e rij: 1 Toon van de ?, 2 ?, 3 Piet van de Ven, 4 ?, 2e rij: 1 ?, 2 Lies van de Ven, 3 ?, 4 ?, 3e rij: 1 Louis van de Ven, 5 Fien van de Ven, 7 Corry Bouw.

Op de hoogkar de familie Verhoeven. Frans Verhoeven was hier de voerman. Zij staan hier voor de boerderij van Cobus van der Laar in Venhorst, zij moesten net voor de bevrijding evacueren in verband met het oorlogs geweld.

Onderstaand verhaal geeft een overzicht van de geallieerde en Duitse oorlogshandelingen tijdens de Bevrijdingsdagen, nu ongeveer 60 jaar geleden. Deze herinneringen zijn opgetekend door een ooggetuige, die getracht heeft om alle verspreide activiteiten als één geheel weer te geven. Onderaan is bijgevoegd een overzichtskaart.

Een moeilijke opgave omdat je niet overal tegelijk aanwezig kunt zijn. Veel feiten zijn later via informatie van andere ooggetuigen verzameld en opgetekend. Natuurlijk zijn er mensen in Boekel en Venhorst die zich bepaalde militaire operaties nog goed kunnen herinneren of van anderen gehoord hebben. We zouden het zeer op prijs stellen als u aanvullingen en opmerkingen aan de heemkamer wilt doorgeven, zodat we een zo compleet mogelijk beeld van de Bevrijdingsdagen krijgen en voor latere generaties kunnen vastleggen.

Zondag, 17 september 1944.

Begin operatie "Market Garden"

De hoogmis, die in die tijd om 10 uur begon, werd na ongeveer een kwartier verstoord door zwaar gedreun, veroorzaakt door ontploffende bommen. De glas-in-lood ramen aan de noordzijde van de kerk rammelden. Steeds meer mensen wilden naar buiten om te kijken wat er aan de hand was. Pastoor de Raad beëindigde voortijdig de mis. Buiten gekomen, zagen we tegen een helderblauwe hemel zeer duidelijk viermotorige bommenwerpers (van het type B-17 ofwel Vliegende Forten). Als ik me goed herinner vlogen ze in groepen van 6. Ze kwamen uit richting Gemert en vlogen bijna recht boven het centrum van Boekel richting Oosterens (vliegbasis) naar Volkel. Tussen Boekel en Volkel zag je ze dan een markeringsfakkel uitgooien die een lang rookspoor in de lucht achterliet. Daarna volgden clusters bommen, die dan met harde knallen ontploften, naar we later hoorden op Oosterens in Volkel. Er waren mensen op het kerkplein in Boekel, die zeiden dat ze de bommen uit de vliegtuigen naar beneden zagen komen. Zo passeerden een aantal vliegende formaties "Vliegende Forten" die ieder een lading bommen op Oosterend loslieten. De bedoeling zal zijn geweest eventuele aanwezige luchtafweer van de Duitsers uit te schakelen i.v.m. de op handen zijnde luchtlandingen later op de namiddag bij Son, Veghel, Sint Oedenrode, Heeswijk, Grave, Groesbeek en Arnhem.

Ook in Boekel was deze luchtactiviteit te merken. Zo kon je vanaf de Neerbroek en de Aa en ook elders via uitkijkposten de luchtlandingvliegtuigen aan de horizon richting Erp. Een Dakota stortte brandend neer in Erp. De parachutisten van dit toestel waren al gedropt, maar twee van de bemanningsleden kwamen om het leven. Boven Boekel was veel activiteit van geallieerde jachtvliegtuigen, die de luchtlandingsvloot moest beschermen tegen de aanvallen van Duitse jachtvliegtuigen. In de late namiddag kwam al een enkeling, die de Amerikanen in Veghel hadden gezien, dit heugelijke feit rondbazuinen onder het zingen van "Oranje boven !" In de eerstvolgende dagen nam het enthousiasme alleen nog maar toe. Vooral toen na een paar dagen de geallieerde troepen door Uden naar Grave trokken. Menigeen ondernam toen een fietstocht naar Uden om daar de doortrekkende bevrijders met eigen ogen te kunnen aanschouwen. En als het maar even kon een paar echte Engelse sigaretten en een stukje chocolade mee terug te brengen om vol trots deze aan de thuisblijvers te tonen.

Het verzet kwam ook steeds meer in actie. Er werden kraaienpoten gemaakt, die op de weg werden gestrooid om Duitse voertuigen lek te laten rijden. Dat ging goed tot 22 september. Op die vrijdagochtend begon namelijk een Duitse tegenaanval, die in Boekel goed te zien of te horen was. Duitse troepen trokken via Gemert over Erp of Boekel richting Veghel. Veghel en Uden werden frontgebied.

Zaterdag 23 september is een dag van hevige strijd rond Veghel en Uden. Het weer was slecht, regen in de ochtend, grauwe lucht in de middag. Boven Boekel is die dag veel luchtactiviteit van Engelse Typhoons. Je hoort ook schieten, waarschijnlijk Duits afweergeschut tegen Engelse vliegtuigen. In de namiddag rond 4 uur komen vanuit het zuidwesten honderden motorvliegtuigen met aangekoppelde zweefvliegtuigen richting Grave. Veel van deze toestellen, die over Erp en Volkel vlogen, kregen te maken met hevig Duits afweervuur vanaf de grond. De toestellen die over Gemert richting Odiliapeel vlogen hadden daar minder last van. Vanwege het luchtafweer koppelden sommigen te vroeg af, waardoor een aantal zweefvliegtuigen, die eigenlijk bedoeld waren voor Overasselt, tussen Volkel en Uden terechtkwamen. De Duitsers bij Uden en Veghel dachten aanvankelijk dat dit geplande landingen waren en dit was een van de oorzaken, die hen deed besluiten zich terug te trekken. Vanuit Boekel waren het Duitse afweer en de landingen bij Uden duidelijk waar te nemen. Ook het neerstorten van een Dakota bij Uden. Tussen Boekel en Venhorst raakte ook een zweefvliegtuig los van een Dakota. Het kwam neer bij de grens Boekel / Volkel tussen Hemelrijk en Rietven. Er zouden 5 personen aan boord zijn geweest, volgens anderen 3, die ongedeerd bleven. Verder waren er 3 motoren in de WACO (type zweefvliegtuig). Volgens B v.d. Rijt zouden het Harley's geweest zijn. De motoren werden bij van de Rijt onder stro verborgen. De bemanningsleden van het zweefvliegtuig werden naar pastoor van Dooren in Odiliapeel gebracht. De volgende ochtend, zondag 24 september, kwamen ze terug om de motoren op te halen en naar Groesbeek worden gebracht. (Wie er bij het Rietven allemaal contact hadden met deze bemanningsleden is niet helemaal duidelijk. In ieder geval B. van de Rijt. Ook Christ Boom uit Schiedam die bij H. Vesters ondergedoken was. Christ Boom heeft mij eens verteld, dat hij als begeleider mee geweest was naar pastoor van Doorn in Odiliapeel.) Deze namiddag waren ook Typhoon-aanvallen op Duitse stellingen en voertuigen. Vooral bij Coks gingen ze tekeer. In groepjes van 4 cirkelden ze boven Boekel en doken dan een voor een naar beneden en lieten de boordwapens ratelen, waarna nog een dreun van een raketbom volgde. Die aanvallen duurden geruime tijd. In Boekel werd de boerderij van fam. Donkers op de Mouthoef bestookt vanwege de daar aanwezige Duitse voertuigen en brandde af. 's Avonds laat werd de Kerkstraat beschoten door Engelse artillerie, waarschijnlijk vanuit Volkel, dat door de Engelse die middag was ingenomen. De granaten vielen o.a. bij café van Zon en het huis van de familie Rijken (Wanmolenfabriek) kreeg een voltreffer. Een of meerder Duitsers, die daar kip aan het braden waren zouden dodelijk getroffen zijn. Meteen na deze granaatinslagen begonnen Duitse voertuigen zich in beweging te zetten voor de terugtocht. Ze waren waarschijnlijk bang omsingeld te worden door de Engelsen. Ze vertrokken richting Gemert en Handel. Een zware tank (waarschijnlijk een Panther) schijnt zich een weg geploegd te hebben in de buurt van de Irenestraat, maar misschien zijn er welmeer van die zware tanks bij geweest (3). Verder zullen er een aantal Hanomags (halftrupsvoertuigen) bij geweest zijn, die vanuit de richting Volkel gekomen waren.

Foto: Bij Dorus Donkers op de Mouthoef waren in 1939 Nederlandse soldaten ingekwartierd. Op de foto v.l.n.r.: 1 Kees Rok (militair uit Rijsbergen), 2 Hein Donkers, 3 Clement de Haan (militair uit Waalwijk), 4 Anna Donkers, 5 Hanneke Donkers, 6 Wim Donkers, 7 Harrie van Riel (militair uit Galder). De boerderij is tijdens de bevrijding in September 1944 in brand geschoten.

De volgende dag, zondag 24 september werd Boekel bevrijd. In de ochtend zijn Engelse (Sherman ?) tanks Boekel binnen gereden. (zal van Goldstream Guards geweest zijn) Na de hoogmis rond 11 uur stond 1 tank (gekomen vanaf de molen vanaf Erp of vanaf Volkel?) bij het kerkplein. De tankbemanning werd toegejuicht. Ze deelden sigaretten uit aan diegenen die het dichtst bij konden komen. Voor de tank uit liep een militair die Nederlands sprak (van de Irenebrigade?) Hij sprak o.a. met Sjaak Wassenberg en kreeg informatie over hoeveel Duitse tanks en troepen Boekel die nacht verlaten hadden en in welke richting. Er werd ook al iemand uit het publiek opgepakt en naar het gemeentehuis gebracht om daar te worden opgesloten. In de dagen die volgden zouden zo nog een aantal mensen worden opgepakt en vastgezet. De tank reed richting Gemert. 's Middags reed een Engelse verkenningseenheid met 5 Bren-carriers ([Filmfragment van een Bren-Carrier](#) <http://www.youtube.com/watch?v=qUL1fzNvP2Q>) (kleine rupsvoertuigen) naar Venhorst, waarschijnlijk om te kijken of vanuit die richting geen Duitse tegenstand te verwachten was. Na een korte verkenning keerden ze terug naar Boekel. De Engelsen begonnen zich in te graven in schuttersputjes o.a. langs de Statenweg bij de Donk, waar toen nog houtwallen stonden. Er werd daar ook een kanon opgesteld gericht naar Handel. 's Middags rond 2 uur, vielen achter de Arendsnest een aantal Duitse granaten. Ze waren van ijzer en hadden een kaliber van ongeveer 15 cm. Vermoedelijk zijn ze afkomstig geweest van een zogenaamde Nebelwerfer. Mogelijk waren ze bedoeld voor een vanaf Dooleggen naderende Engelse tank (?). Dit soort granaten werd in aantallen van 6 snel achter elkaar afgevuurd ([Filmfragment van een Nebelwerfer](#) <http://www.youtube.com/watch?v=34xz-WPVZgg>) Ze maakten een huilend geluid en lieten een rookspoor achter. Het bereik was maximaal ongeveer 7 kilometer. Vermoedelijk werden ze vanuit Handel afgevuurd. Als het dit soort granaten was geweest. Dan moeten de bewoners van de Logt en Arendsnest deze beschietingen waargenomen hebben. De Duitsers zullen zich toen in de omgeving van Handel hebben bevonden en via een observatiepost (kerktoren?) zicht hebben gehad op de naderende Engelse troepen. In de nacht (ochtend) van zondag 24 september op maandag 25 september werden met korte tussenpozen tientallen Duitse granaten afgevuurd naar de Engelse stellingen in Boekel. Het kanon dat deze granaten afvuurde zal zich ergens achter Handel of bij de Mortel bevonden hebben. De granaten vielen op of rond de Rutger van Herpenstraat. Voor zover bekend vielen er geen slachtoffers, maar de schade was aanzienlijk aan huizen en gebouwen. Zo sloeg een granaat in het huis van A. van de Aa (Toon Jan Henten). Een granaat kam op de kerk terecht boven de sacristie. Ook waren er inslagen bij het Sint-Petrusgesticht en het Wit-Gele Kruisgebouw. Een granaat sloeg in midden op de weg bij Ego Flos/Beukeloo. De Duitse troepen trokken zich terug in de nacht/dag van 24/25 september vanaf Gemert richting Overloon via de Mortel, Rips. In Sint Anthonis ontstonden gevechten tussen Engelse troepen die via Deurne gekomen waren en de terugtrekkende Duitse flank. Zowel aan Engelse als aan Duitse zijde vielen slachtoffers. De Engelsen verloren hun tankcommandant kolonel Silvertop, de bevrijder van Antwerpen. Aan Duitse kant sneuvelden bemanningleden van halftrups pantserwagens (Hanomags). In een van die pantserwagens werd boter aangetroffen in de boterfabriek van Volkel. Dit moet een van de pantserwagens zijn geweest die zich vanuit Volkel via Boekel hadden teruggetrokken in de nacht van 23/24 september. De Engelse troepen, die eerste dagen na de bevrijding in Boekel gelegerd waren of waren doorgetrokken behoorden tot 50 Northumbrian Division.

Links het herkenningsteken wat stond voor Tees en Tyne, twee rivieren in Northumbria in het noorden van Engeland.

Het front komt dan bij Overloon en de Maas te liggen en Boekel wordt een plaats waar de troepen elkaar afwisselen voor rustpauzes, na een bepaalde tijd aan het front. Boekel krijgt aan de Rutger van Herpenstraat een vaste vestiging en inkwartiering van RAF-personeel, behorend bij een radiobaken aan de Hoekstraat in Venhorst (oktober 1944 / april 1945). Op de Locht bij Huize Padua is geruime tijd een Rode Kruisafdeling gelegerd. In december is er een Canadese legereenheid in Boekel met zware tanks. Zij zouden in Boekel Kerstmis komen vieren, maar werden vlak voor Kerstmis plotseling weggeroepen naar de Ardennen, waar de Duitsers een zwaar offensief waren begonnen. In december 1944 wordt een grote benzine- en olieopslagplaats gestart langs de hele Statenweg. Enorme voorraden liggen daar opgeslagen als buffer voor het front. In een dooiperiode krijgt deze klinkerweg het zwaar te verduren. De geallieerden hebben moeite de benzine en olievoorraden nog over deze weg te vervoeren. In het voorjaar zijn er veel Canadezen die met zwaar materiaal voor aanleg van startbanen van noodvliegvelden. Materieel staat dan op het oude kerkplein, nu het Agathaplein.

